

Sławomir Sobczyk

Biblioteka Główna Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie

Kapitał społeczny bibliotek

Wojciechowska Maja, *Kształtowanie kapitału społecznego. Ujęcie z perspektywy bibliotekoznawczej*, Warszawa, 2019.

Kapitał społeczny to termin z pogranicza ekonomii i socjologii, coraz częściej wykorzystywany w różnych dziedzinach nauki. Pojęcie to, po raz pierwszy użyte w roku 1916 przez Lyndę J. Hanifan, zostało rozpowszechnione przez socjologów i politologów w latach 80. XX wieku¹. Robert D. Putnam w *Bowling Alone: America's Declining Social Capital* z 1995 r. zaproponował następującą definicję: „Kapitał społeczny to te cechy organizacji społecznych, takich jak sieci (układy) jednostek lub gospodarstw domowych oraz powiązanych z nimi norm i wartości, które kreują efekty zewnętrzne dla całej wspólnoty.”² Pierre Bourdieu podkreślał z kolei, że wartość kapitału społecznego, oparta na wzajemnych relacjach społecznych i zaufaniu jednostek, prowadzi do osiągnięcia realnych korzyści zarówno społecznych, jak i ekonomicznych³.

Nie ulega wątpliwości, że biblioteki odgrywają istotną rolę w życiu społecznym i mogą mieć wpływ na tworzenie kapitału społecznego. Literatura naukowa dotycząca roli bibliotek w tym zakresie jest jednak bardzo ograniczona. Książka Mai Wojciechowskiej pt. *Kształtowanie odbioru społecznego. Ujęcie z perspektywy bibliotekoznawczej*, wydana w roku 2019 przez wydawnictwo Difin, ma na celu uzupełnienie wiedzy na ten temat. Publikacja ma charakter studium teoretyczno-poznawczego i przedstawia wiedzę z zakresu roli bibliotek w kształtowaniu kapitału społecznego. Wojciechowska zwraca uwagę na podwójną funkcję biblioteki, która w zależności od kontekstu sytuacyjnego może być zarówno elementem, jak i generatorem całego procesu.

---

¹ Sierocińska Katarzyna, *Kapitał społeczny, definiowanie, pomiar i typy*, „Studia Ekonomiczne”, 2011, nr 1, s. 70.

² Tamże, s. 70.

³ Tamże, s. 70.

Maja Wojciechowska

Kształtowanie kapitału społecznego

Ujęcie z perspektywy
bibliotekoznawczej

 engram

Difin

Książka została podzielona na pięć rozdziałów. Dwa pierwsze: *Kapitał w teorii zarządzania organizacją* oraz *Koncepcja kapitału społecznego* poświęcono wprowadzeniu do tego zagadnienia. Autorka w usystematyzowany sposób wyjaśnia definicje pojęcia, omawia różne formy kapitału, a także wprowadza czytelnika w tematykę kapitału społecznego biblioteki. Dokonuje przeglądu dostępnych badań naukowych, a także poglądów reprezentowanych wobec omawianej kwestii przez współczesnych przedstawicieli różnych dyscyplin. W rozdziale drugim w syntetyczny sposób wymienia i charakteryzuje różne rodzaje kapitału społecznego, takie jak: kapitał osobisty, grupowy, formalny, strukturalny czy relacyjny. Omawia zagadnienie kapitału społecznego w kontekście społeczeństwa informacyjnego oraz takich obszarów życia jak edukacja czy kultura.

Niezwykle interesujący jest rozdział trzeci, zatytułowany *Kapitał społeczny a kapitał ludzki biblioteki*. Wielu badaczy kapitału społecznego uważa, że sektor publiczny jest istotnym czynnikiem kształtowania tego zjawiska. Biblioteka, jako instytucja usługowa o niezwykle silnej interakcji z użytkownikami, jest tego doskonałym przykładem. Wojciechowska w swojej publikacji zadaje fundamentalne z punktu widzenia badacza pytania, jak choćby: co to są usługi społeczne/biblioteczne oraz jak zachowują się konsumenci tych usług. Zastanawia się również nad nowymi trendami konsumenckimi na rynku, szczególnie w kontekście pojawienia się coraz większego odsetka e-konsumentów. Autorka wyraźnie rozdziela też kapitał ludzki bibliotek od ich kapitału społecznego, wskazując na istotne różnice, dotyczące między innymi wskaźników i rekomendacji praktycznych. Zwraca uwagę na korzyści uzyskiwane przez bibliotekę dzięki wykorzystaniu zasobów organizacyjnego kapitału społecznego oraz na rolę kapitału społecznego w relacjach z użytkownikami.

Rozdział czwarty dotyczy roli kapitału społecznego w podnoszeniu jakości życia. Termin *jakość życia* pojawia się w wielu dziedzinach badawczych, od medycyny po ekonomię. Wiązany początkowo przede wszystkim z poprawą statusu majątkowego, jest obecnie coraz częściej kojarzony z wartościami niematerialnymi, takimi jak dostęp do edukacji i kultury. Okazuje się, że również biblioteki (oczywiście pod warunkiem posiadania odpowiednich możliwości finansowych i logistycznych) mogą w istotny sposób i w szerokim zakresie uczestniczyć w podnoszeniu jakości życia lokalnych społeczności. Bardzo ważnym elementem tego procesu jest niwelowanie nierówności ekonomicznych i przeciwdziałanie społecznemu wykluczeniu, ale także kształtowanie postaw obywatelskich i tożsamości lokalnej. Tego typu działania budują dobre relacje biblioteki z otoczeniem zewnętrznym i przyczyniają się do wzmocnienia jej kapitału społecznego.

Ostatni, piąty rozdział, stanowiący swoiste podsumowanie całej książki, poświęcono badaniu kapitału społecznego w środowisku bibliotek. W oparciu o dostępne koncepcje badawcze, autorka omawia rolę bibliotek w strategii rozwoju kapitału społecznego. Przedstawia wyniki nielicznych dostępnych

prac badawczych poświęconych wpływowi bibliotek na środowisko społeczne. W wyczerpujący sposób dokonuje też przeglądu perspektyw badawczych przyjętych w badaniach nad kapitałem społecznym bibliotek. Bardzo ciekawy element publikacji stanowi niewątpliwie omówienie przeprowadzonych w latach 2018-2019 w Polsce i na świecie badań indywidualnego kapitału społecznego bibliotek różnych typów. Bardzo szczegółowa analiza przeprowadzonego badania ankietowego pozwala autorce na wysunięcie ciekawych wniosków dotyczących społeczności bibliotekarzy. Najważniejszym z nich wydaje się stwierdzenie, że bibliotekarze jako grupa zawodowa mogą przy odpowiednim wsparciu aktywnie działać na rzecz integracji społeczności skupionych wokół bibliotek i przyczynić się do budowania kapitału społecznego.

Podsumowując, książka Mai Wojciechowskiej jest na pewno niezwykle interesującą i bardzo potrzebną pozycją na rynku wydawniczym. Autorka zwraca uwagę na istotną, choć nadal w naszych realiach niedocenioną, rolę bibliotek w kształtowaniu kapitału społecznego. Jej dogłębna i wyczerpująca analiza pozwala nam spojrzeć na współczesną bibliotekę nie tylko z perspektywy miejsca wymiany książek i pomysłów, ale także jak na ważny element kształtujący krajobraz społeczny.

Maja Wojciechowska jest profesorem Uniwersytetu Gdańskiego, autorką ponad 130 prac naukowych, w tym 6 monografii (m.in.: *Intangible Organizational Resources. Analysis of Resource-Based Theory and the Measurement of Library Effectiveness*⁴, *Studium zarządzania niematerialnymi zasobami organizacyjnymi bibliotek*⁵, *Zarządzanie zmianami w bibliotece*⁶), a także redaktorem 15 monografii oraz czasopisma „Zarządzanie Biblioteką”. Specjalizuje się w zarządzaniu instytucjami kultury (w tym bibliotekami), marketingu instytucji *non profit* oraz badaniach dotyczących wpływu społecznego tych instytucji na środowisko zewnętrzne.

Bibliografia

- Sierocińska Katarzyna, *Kapitał społeczny, definiowanie, pomiar i typy*, „Studia Ekonomiczne”, 2011, nr 1, s. 70.
- Wojciechowska Maja, *Intangible Organizational Resources. Analysis of Resource-Based Theory and the Measurement of Library Effectiveness*, London, 2016.
- Wojciechowska Maja, *Studium zarządzania niematerialnymi zasobami organizacyjnymi bibliotek*, Gdańsk, 2016.
- Wojciechowska Maja, *Zarządzanie zmianami w bibliotece*, Warszawa, 2006.

---

⁴ Wojciechowska Maja, *Intangible Organizational Resources. Analysis of Resource-Based Theory and the Measurement of Library Effectiveness*, London, 2016.

⁵ Wojciechowska Maja, *Studium zarządzania niematerialnymi zasobami organizacyjnymi bibliotek*, Gdańsk, 2016.

⁶ Wojciechowska Maja, *Zarządzanie zmianami w bibliotece*, Warszawa, 2006.